

Zondag 1

De enige troost in leven en sterven

Zingen: Psalm 145:6
Schriftlezing: Jesaja 40:1-11
Zingen: Psalm 116:2, 3 en 5
Zingen: Psalm 89:9
Zingen: Psalm 25:7

Gemeente, aan de beurt van behandeling is Zondag 1 van de Heidelbergse Catechismus, die we nu eerst aan u willen voorlezen:

Vraag 1: Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven?

Antwoord: Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven, niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben, Die met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomenlijk betaald en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft, en alzo bewaart, dat zonder den wil mijns bemelsen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan, ja ook, dat mij alle ding tot mijn zaligheid dienen moet; waarom Hij mij ook door Zijn Heiligen Geest van het eeuwige leven verzekert, en Hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt.

Vraag 2: Hoeveel stukken zijn u nodig te weten, opdat gij in dezen troost zaliglijk leven en sterven moogt?

Antwoord: Drie stukken. Ten eerste, hoe groot mijn zonden en ellende zijn. Ten andere, hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost worde. En ten derde, hoe ik Gode voor zulke verlossing zal dankbaar zijn.

Schrijven we boven deze Zondagsafdeling: *De enige troost in leven en sterven*. We letten met de hulp des Heeren op drie gedachten:

1. De inhoud van deze troost;
2. De uitgestrektheid van deze troost;
3. Het verkrijgen van deze troost.

We staan dus stil bij *De enige troost in leven en sterven*.

1. De inhoud van deze troost. U vindt deze in het eerste deel van antwoord 1. De kern daarvan is het eigendom te zijn van Jezus Christus, naar lichaam en ziel, in leven en sterven.

2. De uitgestrektheid van deze troost. Daarover lezen we in het tweede deel van antwoord 1: ‘En alzo bewaart, dat zonder den wil mijns hemelsen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan, ja ook, dat mij alle ding tot mijn zaligheid dienen moet; waarom Hij mij ook door Zijn Heiligen Geest van het eeuwige leven verzekert, en Hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt.’

3. Het verkrijgen van deze troost. Dat wordt duidelijk getekend in vraag en antwoord 2: ‘Drie stukken. Ten eerste, hoe groot mijn zonden en ellende zijn. Ten andere, hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost worde. En ten derde, hoe ik Gode voor zulke verlossing zal dankbaar zijn.’

Gemeente, we mogen opnieuw een begin maken met de behandeling van de Heidelbergse Catechismus. Het is eigenlijk wel heel bijzonder dat zo’n oud boekje nog steeds zo geliefd is. Immers, de Catechismus is honderden jaren geleden al opgesteld. Er zijn heel veel boeken die je, nadat je ze een keer gelezen hebt, aan de kant legt. Je weet al wat erin staat. Maar met de Heidelbergse Catechismus is dat niet zo. Die blijft actueel en dierbaar.

Hoe komt het toch dat Gods knechten ernaar uitkijken om opnieuw met de behandeling van de Catechismus te mogen beginnen? Daar hebben ze toch al een of meerdere keren over gepreekt? Hoe komt het toch dat er mensen in de gemeente zijn, die ernaar uitzien deze prediking weer te mogen horen? Waarom veroudert de Catechismus niet? Dat is omdat het werk van de Heere niet verandert. Zijn werk is in onze dagen nog precies hetzelfde als vijfhonderd jaar geleden. Gods kinderen vinden in onze tijd nog steeds aansluiting bij de dingen die toen beschreven zijn. De Heere verandert niet. Zijn werk verandert niet. De leer verandert niet.

De Heere heeft voor de totstandkoming van de Heidelbergse Catechismus Frederik III, de keurvorst van de Paltz, willen gebruiken. Het is nuttig deze geschiedenis eens te onderzoeken. De Catechismus is opgesteld door twee godvruchtige jonge mannen. Caspar Olevianus (hij was 26 jaar oud toen hij dit werk deed) en Zacharias Ursinus (een man van 28 jaar). Beide mannen hadden een heel diep inzicht in de kern van de geloofsleer, in het werk des Heeren en ook in de wegen die de Heere met Zijn volk houdt.

De eerste druk van de Catechismus is verschenen in het jaar 1563. In datzelfde jaar werd de Catechismus reeds in het Nederlands vertaald door de bekende prediker Petrus Datheen.

De Catechismusprediking is een Schriftuurlijke prediking. Misschien zijn er onder ons die zeggen: ‘De prediking moet toch gaan over de Schrift en niet over een geschrift naast de Schrift?’ Gemeente, als belijdenisgeschrift is de Catechismus geheel onderworpen aan het gezag van de Heilige Schrift. De prediking in de 52 Zondagen van de Heidelbergse Catechismus gaat ook over de Schrift. Dat kunt u zien aan de vele verwijsteksten die onder iedere Zondag staan. Bij de Gereformeerde Bijbel Stichting is een waardevol boekje verschenen waarin alle Bijbelteksten staan uitgeschreven waarnaar verwezen wordt in de Heidelbergse Catechismus. Daaraan kunt u in een oogopslag zien hoe Schriftuurlijk de Catechismusprediking is. Daarnaast is de Catechismusprediking ook bevindelijk. Het is niet zomaar een dogmatisch leerboek waarin de leerstukken alleen als uit het hoofd geleerd moeten worden. Nee, Zacharias Ursinus en Caspar Olevianus hebben ook telkens de toespitsing gemaakt op het persoonlijke leven. Steeds wordt gehoord: ‘Hoe kom ik nu aan die enige troost? Hoe leert de Heere dat Zijn kinderen?’

In de tweede plaats is de Heidelbergse Catechismus een troostboek. Daarom is dit boek ook zo geliefd. De Kerk met een hoofdletter is erin aan het woord. In de derde plaats is de Catechismusprediking een onderwijzende prediking. Dat onderwijs is nodig en blijft nodig. Het is eenvoudig onderwijs. Sommigen vinden de Catechismusprediking weleens moeilijk, maar eigenlijk is de Catechismus een heel eenvoudig leerboek. Het is een catechisatieboekje. De Catechismusprediking is een leerdienst, waarin heel eenvoudig in vraag en antwoord de leerstukken aan de orde komen. Net als op school. De meester stelt een vraag, de leerling geeft een antwoord. Zo lees ik het ook hier. De leraar stelt een vraag, Gods kind geeft een antwoord. Uit de antwoorden blijkt dat de leerling van God geleerd is.

Van harte hoop ik, gemeente, jongens en meisjes, dat u en jullie die leerling mogen zijn die hier aan het woord is in deze 52 Zondagen. We gaan naar vraag 1.

1. De inhoud van deze troost

‘Wat is uw enige troost beide in het leven en sterven?’ Zondag 1 is een inleidende Zondag. Daarin wordt een samenvatting gegeven van heel de leer die in de volgende 51 Zondagen wordt behandeld. Dus we komen in Zondag 1 direct tot de kern. ‘Waar gaat het om in deze leer? Wat is de bevinding?’ De kern is de enige troost deelachtig te mogen worden.

De Catechismus begint met de persoonlijke vraag die in deze dienst centraal staat: ‘Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven?’ Geeft u daar eens heel persoonlijk een antwoord op. Waar houdt u zich aan vast? Waar houdt u zich mee op de been? Waar troost u zich mee? Durft u het hardop te zeggen?

Elk mens klampt zich van nature ergens aan vast. Niemand kan zonder hoop leven. De een troost zich ermee dat hij sterk is en nog heel veel jaren voor zich heeft. De ander troost zich ermee dat hij heel nauwgezet doet wat de Heere van hem vraagt. Een derde troost zich misschien met het feit dat er veel mensen zijn die veel slechter zijn dan hij of zij. Dat collega's op het werk misschien gezegd hebben: 'Nou, als u niet naar de hemel gaat, dan gaat er niemand naar de hemel, want u bent voor ons allen een voorbeeld.' Is dat misschien ook uw troost? Er wordt gevraagd: 'Wat is uw *enige* troost?' Dat betekent: Hier kan maar één antwoord goed zijn. Als het gaat over de troost in dit leven, dan kunnen er nog veel meer antwoorden gegeven worden. Maar het gaat hier over de troost die geldt in leven én in sterven. De troost die we zojuist noemden ontvalt ons in het sterven. Die geldt hooguit voor dit leven. 'Wat is uw *enige* troost?' Toets u aan de Schrift, gemeente, zoals dat in Zondag 1 mag gebeuren.

Hier is een kind van God aan het woord dat diepe geloofsontmoetingen kent. Het is iemand die onderwijs kan geven. Er wordt weleens gezegd dat we in onze dagen Gods geofende kinderen zo missen. Mensen die onderwijs kunnen geven. Mensen met geloofsoefeningen. Mensen met zekerheid. In de komende 52 Zondagen is er echter iemand aan het woord met geloofszekerheid. Iemand die spreekt vanuit een diepe geloofszekerheid.

Hoe rijk is het antwoord dat gegeven mag worden op de vraag naar de enige troost. 'Dat ik met lichaam én ziel (...) het eigendom van Christus mag zijn.' Dát is wat, als een mens dat kan zeggen, zonder haperen. Als u weet waar de grond van uw verwachting mag liggen. Als u weet waar de reis naartoe is. Als u weet waar het anker van de hoop zich aan vast mag hechten. Zo mogen we dit antwoord ook lezen.

'Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven, niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben.' Daar is op zich al heel veel over te zeggen. Dat komt allemaal nog wel in de komende Zondagen. Maar de *kern* van deze troost is het eigendom te mogen zijn van Jezus Christus. Daar gaat het om. En dat in leven en sterven. En dat naar lichaam en ziel. Met minder kan het niet, gemeente. Meer is niet nodig. We moeten het eigendom van een Ander zijn en we moeten dat ook weten. Dat mag geen misschientje zijn. Het eigendom van een Ander te zijn staat tegenover het eigendom zijn van mijzelf.

'Dat ik niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben.' In het gebed dragen we mensen soms op met de woorden: 'degenen die nog voor eigen rekening leven'. Die het eigendom zijn van zichzelf. We hebben ons in onze diepe val in Adam van God losgerukt. We wilden op eigen benen staan. Zonder God. Los van God. Welnu, we staan op eigen benen, en dat is

juist onze grootste ellende. Want als we op eigen benen staan, als we voor eigen rekening liggen, dan moeten we ook alleen door het leven. Dan moeten we zelf voor onze schuld betalen. Dan moeten we alleen de dood tegemoet. Dan staan we straks alleen voor Gods rechterstoel. Dan moeten we alleen de eeuwigheid aandoen. U voelt wel, dat het een nameloos diepe ellende is om het eigendom van uzelf te zijn.

Deze ellende moet erkend en beleefd worden. Wat eenmaal onze rijkste vreugde leek te zijn (namelijk om eigen heer en meester te zijn), dat is juist onze diepste ellende geworden. We moeten het eigendom van een Ander worden. Hier is iemand aan het woord die dat weet en met een zeker dichter mag zeggen:

'k Heb alles verloren,
Maar Jezus verkoren,
Wiens eigen ik ben.

'Zijn eigendom ...' Hoe wordt u het eigendom van Jezus Christus? Hoe zijn wij aan onze eigendommen gekomen? Onze wettige eigendommen zijn de dingen die wij gekocht hebben. Daar hebben we voor betaald. Daarom mogen we ons er de eigenaar van noemen. Hier wordt ook gesproken over een prijs, namelijk de prijs waarmee de Heere Jezus Christus Zijn Kerk gekocht heeft. Ze liggen voor Zijn rekening. Ze zijn Zijn eigendom.

'Die met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomenlijk betaald en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft.' Reeds in de eeuwigheid, in de Vrederaad, heeft Christus de taak op Zich genomen om Zijn volk te kopen als Zijn eigendom. Reeds in de eeuwigheid heeft de Vader hen aan Hem toegezegd. Hij zou ze tot eigendom krijgen als Hij de prijs betaald had. En Hij hééft hen gekocht met Zijn dierbaar bloed.

Waarom was er zo'n hoge prijs nodig? Waarom moest Zijn dierbaar bloed vloeien? Wel, omdat God een God is van recht. Omdat de zaligheid nooit verkregen kan worden buiten Gods recht om. Daarom wordt ook niemand zalig die niet het eigendom is van Jezus Christus. Dat is onmogelijk. Want dan zou God afstand moeten doen van Zijn recht. Christus heeft de prijs betaald. In Hem is de zaligheid te verkrijgen. In Hem ligt de zaligheid ook vast.

De Heere Jezus past de zaligheid ook toe door Zijn Heilige Geest. Het is ontzaglijk belangrijk dat wij in die toepassing mogen delen. Veel mensen slaan dat over. Zij zeggen: De prijs is betaald, de Heere Jezus is gestorven, aan het kruis is voldaan, dus ... is het goed. Maar men vergeet dat het ook toegepast moet worden door de Heilige Geest. Zonder toepassing mist u deze troost. Dan kunt u zichzelf er wel mee vertroosten, maar dan hebt u helemaal geen

recht om uzelf deze troost toe te eigenen. Hier is echter iemand aan het woord die deze toepassing mag kennen. Hij mag weten het eigendom van een Ander geworden te zijn.

Wat ontnemt Gods kinderen de troost? Dat is de zonde. Zij gaan leren dat de zonde tussen de Heere en ons is gekomen. Onze zonden maken een scheiding, een kloof. En zolang die zonden ertussen blijven liggen, kan God niet onze God zijn. Dan kunnen we ons niet troosten met de gelukzaligheid. Dat is onmogelijk. De zonde moet ertussenuit.

We komen al met zonde op de wereld terwijl we dan nog niet eens zonde hebben gedaan. We komen op de wereld met de *erfzonde*, bestaande in erfschuld en erfsmet. Daar komt dan nog onze dagelijkse zonde bij, waarmee we onze schuld dagelijks vermeederen. Die zonde zal ertussenuit moeten. In Zondag 1 is iemand aan het woord die mag zeggen dat zijn zonden ertussenuit zijn. Hij mag zeggen: Er is er Eén geweest Die voor al *mijn* (niet voor dé zonden, maar voor al *mijn*) zonden volkomenlijk betaald, en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft.

We lezen in het Avondmaalsformulier dat de Kerk belijdt dat de Heere Jezus de oorzaak van onze honger en kommer – namelijk de zonde – heeft weggenomen. Wat is de troost? Dat de zonden uitgewist mogen zijn. McCheyne mocht ervan zingen:

Nu reis ik getroost, onder 't heiligend kruis,
Naar 't erfgoed daarboven, naar 't Vaderlijk huis.
Mijn Jezus geleidt mij, door d' aardse woestijn,
Gestorven voor mij, zal mijn zwanenzang zijn.

Een andere grond om zich mee te troosten is er niet. De apostel Paulus wens- te niet anders te prediken, en Gods knechten zeggen het hem na, dan Jezus Christus en Die gekruisigd. U zult ook merken dat in de Catechismus alle andere troostgronden worden weggenomen, om plaats te maken voor die enige troost. Dat zullen we zien in de Zondagen 2 tot en met 5.

‘En mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft.’ De heerschappij van de duivel – waaronder een mens van nature verkeert – is een harde heerschappij. Zucht u daaronder, zoals de kinderen Israëls zuchtten onder het juk van farao? De heerschappij van farao is een Bijbels beeld van de heerschappij van de helse farao in wiens handen wij zijn gevallen. Wij moeten verlost worden uit de handen van die sterk gewapende. Eén is er Die de hof van die sterkgewapende is binnengegaan om hem zijn vaten te ontroven.

Welnu, in Zondag 1 is iemand aan het woord die mag weten: Ik ben niet meer

onder de heerschappij van de satan. Dat is groot! Want wat is de heerschappij van de satan? Dat is ten diepste de dood. De apostel Paulus schrijft in Hebreeën 2 vers 14 dat de duivel het geweld des doods heeft. Zijn rijk is het rijk des doods. En zijn heerschappij is de heerschappij des doods. Die heerschappij moet gebroken worden in ons leven. Misschien zegt iemand: ‘Maar, Gods kinderen blijven toch met de vorst der duisternis in aanraking komen? Hij blijft hen toch bestrijden? Straks horen we toch ook in een van de volgende Zondagen: “Dat ik in mijn hoogste aanvechtingen verzekerd zij ...?”’ Inderdaad. Gods kinderen hebben nog aanvechtingen. Maar ... hoe kan hier dan staan dat de Heere hen verlost heeft uit de heerschappij des duivels? U moet dit zo verstaan dat de duivel Gods kinderen nog wel kan benauwen, maar hij heeft geen heerschappij meer over hen. Hij kan hen nog wel aanvallen en verzoeken. Het kan zelfs zijn dat de Heere hem daartoe enige ruimte geeft. Denk maar aan de geschiedenis van de verloochening van Petrus. Toch kan de duivel niet verder gaan dan de Heere hem toelaat. En de duivel kan het niet winnen van Gods kinderen, want de Heere Jezus heeft aan het kruis de kop van de satan vermorzeld. Christus heeft Zijn heerschappij verbroken.

Is dat geen troost als u dat mag weten, dat Christus voor uw zonden betaald heeft, en dat Hij u persoonlijk uit de heerschappij des duivels verlost heeft? Gemeente, dát is de inhoud van die enige troost. Daarmee kunt u leven, maar daarmee kunt u ook sterven. Als u dat mag weten, jaagt de dood u geen angst meer aan, want alles, alles is voldaan. Dan is er geen verschrikken om voor de Heere te verschijnen. Maar ... als u deze troost niet hebt, waar moet u zich dan aan vastklampen? Ik hoop dat onder de prediking van de Catechismus u al het andere uit handen genomen mag worden. Dat alle andere troost u mag ontvallen. Ja, dat u met de dichter mag beleven:

Daar alle hoop mij gans ontviel,
Daar niemand zorgde voor mijn ziel.

Want als dat gebeurt, komt er plaats voor deze *enige* troost. We gaan naar onze tweede gedachte:

2. De uitgestrektheid van deze troost

Het antwoord vervolgt: ‘En alzo bewaart, dat zonder den wil mijns hemelsen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan.’ Wat is die troost uitgestrekt! Het is niet alleen een troost in het sterven, maar ook een troost in het leven. Aan de vreze des Heeren is niet alleen de belofte verbonden van het toekomstige leven, maar ook de belofte van dit tijdelijke leven. ‘En alzo bewaart ...’ Christus

bewaart de Zijnen die Hem van de Vader gegeven zijn. Wat de wolk- en vuurkolom was in de woestijn, dat is Christus voor de gegebenen Zijns Vaders. Hij heeft het gezegd tijdens Zijn omwandeling op aarde: ‘En Ik geef hun het eeuwige leven; en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand zal dezelve uit Mijn hand rukken.’

‘Dat zonder den wil mijns hemelsen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan.’ Er staat niet dat er bij Gods kinderen geen haren van hun hoofd vallen. Soms worden ze er door de vijand als het ware met bossen uitgetrokken. Maar er staat hier dat het niet zal gebeuren ‘zonder de wil van de hemelse Vader’. Hij staat erboven. Hij zorgt voor Zijn kinderen. Hij weet wat ze nodig hebben. Een aardse vader zal zijn kinderen ook niet alle kastijdingen besparen. Als het nodig is kastijdt hij zijn kinderen, en dat gebeurt als het goed is uit liefde. Hij doet dat tot hun behoud, om hen te bewaren. Hij doet dat omdat hij het beste met hen voor heeft. Welnu, zo doet de Heere ook. Hij kastijdt een iegelijk zoon die Hij liefheeft, zo staat er in de Bijbel. Maar Hij doet het tot hun nut. Tot hun behoud. Stel u eens voor dat de Heere Zijn kinderen in alles hun zin zou geven. Dat zou niet goedkomen. Asaf heeft eerst gemopperd onder de kastijdingen. Maar later in Psalm 73, als hij iets mag zien van het doel dat God ermee voor ogen heeft, zien we een keerpunt. Dan durft Asaf de Heere niets meer voor te schrijven. Dan geeft hij zich ook aan Zijn leiding over. Dan zegt hij: ‘Gij zult mij leiden door Uw raad.’

Waarom kan Gods kind in Zondag 1 zo ruim spreken? Wel, hij mag hier spreken over zijn hemelse Vader. Hij heeft een grenzeloos vertrouwen in Hem. Zijn Vader weet wat goed voor hem is. Zoals een aardse vader weet wat goed is voor zijn kind en het beste zal zoeken, zo zoekt de Heere het beste voor de Zijnen. Is dat geen troost in dit leven? U kunt in het doopformulier zo duidelijk lezen wat die Vaderlijke zorg en Vaderlijke leiding inhouden. Is het geen troost als u mag weten dat de Heere in dit leven voor u zorgen zal?

De wil van de hemelse Vader kent geen willekeur. Aardse vaders kunnen soms zo veel verkeerd doen. Dan moeten ze later zeggen: ‘Dat hadden we toch anders moeten doen.’ Maar de wil van de hemelse Vader is een heilige, goede wil. Als u daar oog voor mag krijgen, gaat u voor die wil hartelijk buigen.

‘Ja ook, dat mij alle ding tot mijn zaligheid dienen moet.’ Hier zien we hoe uitgestrekt deze troost is. Alles wat Gods kinderen moeten meemaken in hun leven, moet dienen tot hun zaligheid. Dat is hun troost. Ze mogen weten dat niets hun kan overkomen of het is tot hun nut, tot hun zaligheid.

Geloven Gods kinderen dat altijd? Beleven zij dat altijd? Kunt u dat altijd bezien? Was het maar waar. Maar dat wil niet zeggen dat het niet zo is. Jakob kon het ook niet bezien. Hij heeft ook gekermd: ‘Al deze dingen zijn tegen mij.’ Later

heeft hij het verstaan. En zo is het vaak in de leidingen die de Heere met Zijn kinderen houdt. ‘Wat Ik doe, weet gij nu niet, maar gij zult het na dezen verstaan.’ Alle dingen ... dat is Bijbels, denk aan Romeinen 8 vers 28. Paulus zegt daar: ‘En wij weten dat degenen die God liefhebben alle dingen medewerken ten goede, namelijk degenen die naar Zijn voornemen geroepen zijn.’ Paulus mag het in Romeinen 8 ook weten dat er niets is wat hem en Gods kinderen zal kunnen scheiden van de liefde van Christus. Hij zegt: ‘Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking, of benauwdheid, of vervolging, of honger, of naaktheid, of gevaar, of zwaard?’ Is die troost niet uitgestrekt? De leiding van de Heere in het leven van Zijn kinderen loopt vast en zeker uit op de zaligheid! God heeft Zijn Kerk geen kalme reis beloofd, maar de aankomst is zeker. Er is een veilige aankomst in het Vaderhuis hierboven. Is dat niet om jaloers op te worden?

Wat is úw enige troost, gemeente, beide in het leven en sterven? Misschien moet u zeggen: Ik voel me zo arm. Ik kan en durf daarover niets te zeggen. Wat een zegen dat we dan opnieuw mogen beginnen met de behandeling van de Heidelbergse Catechismus. Want die troost is nog te verkrijgen! De Heere werkt die troost nog in de harten van troostelozen. Raakten we onze wankelende troostgronden toch eens kwijt, er zou plaats komen voor deze enige troost.

Die troost is zo uitgestrekt dat Gods kinderen ook aan deze zijde van het graf zekerheid zullen krijgen. En die zekerheid strekt zich niet uit tot aan de dood, maar tot over de grenzen van de dood. ‘Waarom Hij mij ook door Zijn Heiligen Geest van het eeuwige leven verzekert.’ Iemand zegt: ‘Maar niet ál Gods kinderen kennen toch die zekerheid? Eigenlijk weet je het toch nooit zeker?’ Zo is het inderdaad bij alle andere godsdiensten, maar niet bij het christendom. De Joden weten het niet zeker, ze hopen het. De islamieten weten het niet zeker. Ze hopen het. De roomsen weten het niet zeker. Mogelijk schieten de goede werken tekort. De remonstranten weten het niet zeker. Zij leren de afval der heiligen. Maar in het ware christelijk geloof is er wél zekerheid. Waarom? Wel, omdat die zekerheid niet verbonden is aan mijzelf, maar omdat de grond van de enige troost buiten mijzelf ligt in een Ander. Dáárin ligt de vastheid.

Gods kinderen beleven die zekerheid niet altijd. Dat ben ik met u eens. Hoewel we lezen in de Dordtse Leerregels dat de uitverkorenen allen in dit leven bij ongelijke trap en mate verzekerd worden. Ik geloof dat ieder van Gods kinderen ogenblikken heeft van zekerheid. Er is wel een verschil tussen de zekerheid in de *stand* van het leven en de *zekerheid* over de *staat* van het leven. Er is verschil tussen een standelijke zekerheid en een statelijke zekerheid. Een standelijke zekerheid is er zelfs bij mensen die een toevluchtnemend geloof mogen hebben. En als dat toevluchtnemend geloof in oefening mag zijn als u op uw sterfbed

ligt, dan kunt u zelfs zingen op uw sterfbed. Dan is er geen enkele vrees voor de dood. Alleen ... het kan over drie minuten weer anders zijn. Want de stand van het leven kan zo wisselen. We kunnen zo heen en weer geslingerd worden. Maar er zijn ook kinderen van God die zeker zijn van hun staat. Die mogen verzekerd zijn van hun staat en weten dat ze een recht mogen hebben op het eeuwige leven. Het schenken van die zekerheid is vooral het werk van de Trooster, de Heilige Geest, Die op de pinksterdag is uitgestort. Van Wie Christus gezegd heeft: 'Want Hij zal het uit het Mijne nemen, en zal het u verkondigen.'

'Waarom Hij *mij* ook door Zijn Heiligen Geest [heel persoonlijk, hier in mijn hart] van het eeuwige leven verzekert, en Hem voortaan te leven van harte willic en bereid maakt.' Is er dan geen afval der heiligen? Kunnen Gods kinderen niet met Demas terugkeren naar de wereld, of met de gewassen zeug tot de wenteling in het slijk? Nee! Als mensen terugvallen in de wereld en er is daarna geen terugkeer tot de Heere, dan is het nooit van God geweest. Al hebben velen misschien altijd gedacht dat het werk van God was.

Hoe weten we dat? Dat weten we omdat de Trooster ervoor zorgt dat de begeerte om voor de Heere te leven blijft in het leven van Gods kinderen. Als u niet meer het eigendom bent van uzelf, dan wilt u niet meer voor uzelf leven. Dan kunt u ook niet meer voor uzelf leven. De Heilige Geest maakt Gods kinderen gewillig en bereid om te leven voor Hem Wie zij toebehoren. Daar strekt zich al de lust en de liefde van hun hart heen.

Het blijft de grote smart in het leven van de verlostte Kerk dat ze de Heere niet kunnen bedoelen zoals ze willen. We zullen daar nog wel bij stilstaan als we het hebben over de bekering en over de heiligmaking. Paulus roept het uit in Romeinen 7: 'Het goede dat ik wil, doe ik niet, maar het kwade dat ik niet wil, dat doe ik. Ik ellendig mens.' Daarom raken Gods kinderen niet thuis op de wereld. Daarom is er in hun hart een heimwee om van de zonde verlost te mogen worden en bij Hem te mogen zijn Die hen kocht met Zijn dierbaar bloed. Paulus heeft van het verlangen gesproken om ontbonden te zijn en met Christus te zijn. Dat was hem zeer verre het beste. We gaan naar onze derde gedachte, maar zingen we eerst Psalm 89 vers 9:

Gij hebt weleer van hem dien Gij geheiligd hadt,
Gezegd in een gezicht, dat zoveel troost bevat:
'Ik heb bij enen held voor Isrel hulp beschoren,
Hem uit het volk verhoogd; hem had Ik uitverkoren.
'k Heb David, Mijnen knecht, Mijn gunsteling, gevonden,
En hem, met heil'ge zalf, aan Mij en 't rijk verbonden.'

3. *Het verkrijgen van deze troost*

Ik weet niet hoe u in de kerk hebt gezeten, maar ik hoop dat het de vraag is geweest in uw hart: 'Hoe kom ik daar nu aan?' Veel predikanten laten de mensen naar huis gaan zonder dat ze deze vraag hebben beantwoord. Als we dat doen is de prediking wel voorwerpeijk, maar niet onderwerpeijk. Mensen die met de vraag lopen hoe zij daar deel aan kunnen krijgen, lopen vast als ze dat niet horen verklaren. De Heidelbergse Catechismus stuurt niemand naar huis zonder dat er een antwoord is gegeven op de vraag: Hoe kom ik eraan? Daarom is er nog een tweede vraag aan toegevoegd, namelijk: 'Hoeveel stukken zijn u nodig te weten, opdat gij in dezen troost zaliglijk leven en sterven moogt?'

Wát moet u dan weten? Welk 'weten' wordt hier bedoeld? Is dat een weten met het verstand? Nee, wij hebben geen begripsleer. We hebben een geloofsleer. Dus als er in de Catechismus over weten wordt gesproken gaat het over een weten des geloofs. Over een bevindelijk weten. Verstandelijk weten is ook belangrijk. Daarom krijgen de kinderen en jonge mensen catechisatie. Maar het gaat ook tijdens de catechisatie niet alleen om het 'leren'. Het gaat ook over de vraag: Hoe kom je daar nu aan? Daar gaat het ook in de prediking over. 'Hoeveel stukken zijn u nodig te weten ...?' Verstandelijk weten biedt deze troost niet. Daar kunt u zich tijdens uw leven mee op de been houden, maar u kunt er niet mee sterven. Als uw hersencellen afsterven is de verstandelijke wetenschap ten einde. 'Hoeveel stukken zijn u nodig te weten, opdat gij in dezen troost zaliglijk leven en sterven moogt?' Het antwoord is: 'Drie stukken.' Niet meer maar ook niet minder. Geen van deze drie stukken kan gemist worden. Dat staat in onze tijd heel erg onder druk. Maar houdt u eraan vast tot uw eigen zielenheil dat er drie stukken nodig zijn te weten.

Is dat Bijbels? Absoluut! Er zijn zoveel Schriftplaatsen aan te wijzen waaruit blijkt dat de Heere dit Zijn kinderen leert. We komen drie stukken tegen in Psalm 130 waarin de weg vanuit de ellende, door de verlossing, naar de dankbaarheid wordt getekend. 'Zo Gij, HEERE, de ongerechtigheden gadeslaat, Heere, wie zal bestaan? Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt.' Als Paulus in zijn brief aan de Efeziërs schrijft over het werk Gods, dan heeft hij het over drie stukken. 'Want gij waart eertijds duisternis, maar nu zijt gij licht in de Heere; wandelt als kinderen des lichts.' De Romeinenbrief kunnen we heel kort samenvatten in drie woorden: ellende, verlossing en dankbaarheid. Heel onze leer is gebaseerd op de leer van de apostelen en de profeten. Onze formulieren zijn daarop gebaseerd. In het Doopformulier lezen we van drie stukken, evenals in het formulier voor het Avondmaal. In de Catechismus vinden we deze drie stukken ook. Het gaat eerst over het stuk van de ellende in de Zondagen 2 tot en met 4. Daarna volgt het stuk van de verlossing in de Zondagen 5

tot en met 31. Het stuk van de dankbaarheid vinden we in de Zondagen 32 tot en met 52. Laat het onze voortdurende vraag zijn bij de behandeling van de 52 Zondagen: ‘Wat ken ik daar nu bevindelijk van in mijn hart?’

‘Hoeveel stukken zijn u nodig te weten (...)?’ Ten eerste, hoe groot mijn zonden en ellende zijn.’ ‘Ten eerste.’ Dus niet ten derde. Sommigen menen dat de ellendekennis op de derde plaats komt. Zij zeggen: ‘Je moet eerst naar de Heere Jezus vluchten. Dan verlost Hij je en dan leert de Heere Jezus je ellende kennen.’ Wat een vreemde leer! Deze leer strijdt met het hele Nieuwe Testament. Denk aan de voorbeelden van de genezingen in het Nieuwe Testament. Die gezond zijn hebben immers de Medicijnmeester niet nodig, maar die ziek zijn. De mensen kwamen niet kerngezond naar de Heere Jezus om ziek verklaard te worden. Nee, ze kwamen met hun krankheid tot Hem om door Hem genezen te worden. Dat is een symbolische prediking van het geestelijke werk van de Heere Jezus Christus. Hoe vaak heeft Jezus dit niet laten zien?

‘Ten eerste ...’ Het begint dus met de ellende. Die volgorde is niet om te draaien. Als Ralph Erskine schrijft over de betekenis van de wet en de betekenis van het Evangelie, dan vraagt hij zich ook af wat nu de juiste volgorde is. De wet heeft alles met de ellende te maken, want de wet is de kenbron van de ellende. Als je moeder met de hand naait, gaat dan eerst de draad door de stof heen en daarna de naald? Nee toch? Je zult zeggen: ‘Dat kan helemaal niet.’ Inderdaad, dat kan ook niet. Die volgorde kunnen we niet omdraaien. Eerst gaat de naald door de stof heen. De naald is scherp en maakt plaats voor de draad. En vervolgens trekt moeder met de naald de draad door de stof. Zo is het ook met de wet en het Evangelie, zegt Erskine. Je kunt niet eerst het Evangelie prediken en daarna de wet. Eerst moet de scherpe naald van de wet erdoorheen, daarna de draad van het Evangelie. Eerst de ellende, daarna de verlossing. Natuurlijk niet in die betekenis dat eerst het hele stuk van de ellende beleefd wordt en dat iemand dan pas aan de verlossing toekomt. Want als Gods kinderen aan het eind van hun leven zijn, hebben zij het stuk van de ellende nog niet geheel doorleefd. Terwijl ze toch ook het stuk van de verlossing voor een deel hebben mogen leren, evenals het stuk der dankbaarheid.

‘Ten eerste, hoe groot mijn zonden en ellende zijn.’ En die zonden en ellenden zijn groot. De Heere begint met het ontdekken aan de zonde. ‘Maar’, zo vraagt iemand, ‘kan de Heere dan ook niet lieflijk trekken vanuit de wereld?’ Natuurlijk kan de Heere dat doen. Dat spreken wij zeker niet tegen. Alleen ... het plaatsmakende werk voor de Heere Jezus Christus heeft altijd plaats in de weg van ellendekennis. Dus iemand die lieflijk getrokken is gaat daarna ook zijn ellende kennen. Dán gaat er pas plaats komen voor de Heere Jezus en eerder niet. Net zo goed als bij iemand die met veel klappen en slagen getrokken

is. Deze orde des heils spreekt dus niet tegen dat iemand op een lieflijke wijze getrokken kan worden.

Vaak begint de ellendekennis met de ontdekking aan een dadelijke zonde, een boezemzonde. Dan gaat men daartegen vechten. En misschien lukt het wel om die boezemzonde eronder te krijgen. Dan denkt zo iemand dat hij al bijna bekeerd is. Maar dan ontdekt de Heere weer aan een andere zonde. Of Hij ontdekt aan tien andere zonden, zodat die mens leert dat er veel meer zonden zijn dan die ene. De Heere begon bij de Samaritaanse vrouw ook bij één zonde. Later heeft Hij haar gezegd alles wat ze gedaan had. De Heere gaat de mens ontdekken aan de bron van de zonde.

't Is niet alleen dit kwaad, dat roept om straf;
Neen, 'k ben in ongerechtigheid geboren;
Mijn zonde maakt mij 't voorwerp van Uw toren,
Reeds van het uur van mijn ontvang'nis af.

De Heere leert ons onze totale verdorvenheid zien. Hij leert Zijn kinderen iets over de erfzonde, de erfschuld en de erfsmet. De lessen van de ellendekennis zijn moeilijke, ontdekkende lessen. Maar ze zijn noodzakelijk. We kunnen Zondag 2, 3 en 4 niet verschuiven, dat is onmogelijk. De Zondagen staan allemaal precies op hun plaats.

'Hoeveel stukken zijn u nodig te weten, opdat gij in dezen troost zaliglijk leven en sterven moogt?' Antwoord: 'Drie stukken. Ten eerste, hoe groot mijn zonden en ellende zijn. Ten andere, hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost worde.' De verlossing wordt ook niet ineens beleefd. Thomas Watson noemt in dit verband de zon als voorbeeld. In de natuur staat de zon niet opeens op middaghoogte. De zon begint met schemering. Zo is het ook in het geestelijke leven. Het stuk van de verlossing wordt niet ineens doorleefd. Het is net als het rijzen van de zon. Er is bijvoorbeeld onderscheid in het verlangen naar de Heere Jezus en het kennen van de Heere Jezus. Net zo goed als er een verschil is tussen hongeren en verzadigd worden. De weg waarin het verlangen naar de Heere Jezus ontstaat, gaan we bezien in de komende zondagen. Iemand die nog blind is voor de Zaligmaker, maar bij wie alles aan zijn kant wordt afgesneden, gaat vragen: 'Is er enig middel waardoor wij deze straf zouden kunnen ontgaan en wederom tot genade komen?'

Het kennen van de Heere Jezus begint met ... het omhelzen. Nee toch! Dat begint met het hongeren en dorsten naar de Heere Jezus. Dat begint met het verlangen naar Hem. Dat begint met het verliezen van alles buiten Hem. En er is ook weer verschil tussen een verlangen naar de Heere Jezus en een omhel-

zen van Hem. Iemand die de Heere Jezus mag omhelzen heeft veel meer leren kennen van het stuk der verlossing. Hij weet niet alleen dat er een Middelaar is, maar hij kent die Middelaar ook. En het omhelzen van de Heere Jezus is weer anders dan te mogen weten het eigendom van de Heere Jezus te mogen zijn. Eén omhelzing geeft ons nog niet de blijvende duidelijkheid dat we Zijn eigendom zijn.

Voelt u dat er ook in het stuk der verlossing verschillende trappen zijn? Dat ligt ook in de vraag 'hoe ik verlost worde?' opgesloten. Het kan zijn dat de Heere die vraag een keer beantwoord heeft, maar enige tijd daarna is het opnieuw een vraag. Want dan wordt mijn ellende dieper gekend en daar weet ik dan geen oplossing voor. Zo ver ken ik het stuk der verlossing nog niet. Dan is het noodzakelijk dat het stuk der verlossing dieper geleerd wordt in het hart.

Ten slotte wordt er ook gesproken over de dankbaarheid. 'En ten derde, hoe ik Gode voor zulke verlossing zal dankbaar zijn.' Die dankbaarheid kan ook niet gemist worden. De verlossing leidt tot vernieuwing. Een verlossing die niet uitmondt in dankbaarheid is geen verlossing. Die nieuwe gehoorzaamheid is een noodzakelijk stuk. Want de wil die vernieuwd is, gaat willen wat God wil. Als de vruchten niet veranderen is de boom niet veranderd. En met het stuk der dankbaarheid komt u ook nooit klaar.

De diepte van het stuk der dankbaarheid wordt geleerd in een weg van minder worden. Als ik voor het eerst iets mag leren van het stuk der verlossing, dan vloeit mijn hart reeds over van dankbaarheid. Dan zeg ik: 'Hartelijk zal ik U liefhebben, HEERE, mijn Sterkte.' Dan zeggen we net als Petrus: 'Ik zal U nooit verlaten, al zouden ze allen aan U geërgerd worden. Ik zal ...' Wat een dankbaarheid! Ja, zo lijkt het. Maar ik ken nog maar zo'n klein stukje van het stuk der dankbaarheid omdat ik mezelf niet ken. Ten diepste weet ik niet hoe de ware dankbaarheid beoefend wordt. En hoe dieper ik de ellende leer kennen, hoe meer ik er ook achter kom dat het stuk van de dankbaarheid veel en veel moeilijker is dan ik me ooit had kunnen voorstellen. We zullen in de Zondagen 32 tot en met 52 horen waarin die dankbaarheid, waartoe de Heilige Geest een verlangen werkt, bestaat.

Gemeente, wat is nu úw enige troost beide in het leven en sterven?

Amen.

Vragen bij Zondag 1

Vraag en antwoord 1

1. Waarom is de Catechismus verdeeld in 52 Zondagen?
2. Wat is troost?
3. Waarom vraagt de onderwijzer naar 'uw' troost?
4. Waarom staat er 'enige' troost?
5. Waarom is het geen troost om het eigendom van jezelf te zijn?
6. Waarom is het wel een troost om het eigendom van Christus te zijn?
7. Waarom kan Christus Zijn kinderen Zijn eigendom noemen?
8. Hoe kun je weten het eigendom van Jezus Christus te zijn?
9. Hoe kunnen anderen zien dat wij het eigendom van Jezus Christus zijn?
10. Waar vind je de drie Goddelijke Personen terug in Zondag 1?

Vraag en antwoord 2

1. Wat is de bedoeling van de tweede vraag?
2. Wat is een ander woord voor 'stukken'?
3. Bestaat de enige troost uit drie stukken of in drie stukken?
4. Wat betekent: 'Nodig te weten'?
5. In welke volgorde worden de drie stukken gekend?
6. Worden de drie stukken volkomen gekend?
7. Hoe is de verdeling van de drie stukken in de Catechismus?
8. Waarom staat er drie keer 'hoe ik'?
9. Waarom staat er 'zulke' verlossing?
10. Wie wordt er bedoeld met 'Gode'?